

aufzäumen (розм. надівати хомут через хвіст; ставити віз попереду коня) [НУФС, Т 2, с. 181], *nach eines anderen Pfeife tanzen* (танцювати під чю-н. дудку) [НУФС, Т 2, с. 239]. Дослідники називають такі фразеологізми *емотивно-логічними* [2, с. 74].

Емоційна оцінка базується на оцінних переживаннях, відчуттях, емоціях, тобто вона орієнтована на емоційне ставлення суб'єкта до предмета оцінки. Цей тип оцінки лінгвісти називають: емотивною, емоційною, естетичною. Емоційна оцінка прагматично орієнтована, тому що емоції – це рекомендаційна сила, яка визначає мовленнєву поведінку суб'єкта під час комунікації. Розрізняють такі види пейоративної оцінки:

1. Несхвалення – *ein weißer Rabe* (біла ворона (людина, яка різко відрізняється від інших)) [НУФС, Т 2, с. 119].
2. Жартівливість – *eine wandelnde Leiche* (хто-н. блідий як смерть) [НУФС, Т 2, с. 19].
3. Осудливість – *ein fauler Kunde* (сумнівний, непевний клієнт; ненадійна людина) [НУФС, Т 1, с. 414].
4. Приниження – *j-d hat keinen Funken Ehre* (у кого-н. немає анітрохи честі, ні краплини порядності) [НУФС, Т 1, с. 320]; *er ist nicht gerade ein Adonis* (він, звісно, не Адоніс; гарним його аж ніяк не назвеш) [НУФС, Т 1, с. 23].
5. Зневажливість – *flög' eine Gans übers Meer, käm' eine Gans wieder her* (дурень до Києва, дурень і з Києва) [НУФС, Т 1, с. 237]; *j-d ist so dumm, dass ihn die Gänse beißen* (дурний аж світиться) [НУФС, Т 1, с. 237]; *wie die Gans, wenn's donnert* (мати дурний вигляд; дивитися, як баран на нові ворота) [НУФС, Т 1, с. 237].

Людина досить часто стає об'єктом оцінки у кожній лінгвокультурі. Певні відхилення від норми у менший бік отримують негативну характеристику та містять пейоративну оцінку: *schlecht auf den Beinen sein* (погано триматися на ногах) [НУФС, Т 1, с. 87]; *wack(e)lig auf den Beinen stehen* (хитатися, непевнено стояти на ногах) [НУФС, Т 1, с. 86]; *j-d hat es in den Beinen* (кого-н. ноги не носять, у кого-н. хворі ноги) [НУФС, Т 1, с. 86]; *am ganzen Körper fliegen (zittern)* (тремтіти всім тілом) [НУФС, Т 1, с. 403]; *zu Kreuze kriechen* (принижено просити вибачення, ставати на коліна) [НУФС, Т 1, с. 410]; *dürr wie eine Spindel* (худий наче тріска) [НУФС, Т 2, с. 206]. Худу людину жартівливо називають: *ein schmales Handtuch* – вузький рушник, розм. струнка людина [НУФС, Т 1, с. 309]; *j-d sieht aus wie ein wandelndes Gerippe* – хтось як скелет, як живі моці [НУФС, Т 1, с. 258]; *wenn ein Alter ein junges Weib nimmt, so lacht der Tod* (ненадовго старий жениться) [НУФС, Т 1, с. 28]; *j-d steht im besten Alter* (кому-н. уже під п'ятдесят) [НУФС, Т 1, с. 28]; *im blühenden Alter sein* (бути в розквіті літ) [НУФС, Т 1, с. 28]; *Alter macht zwar immer weiß, aber nicht immer weise* (із сивою бородою не все розум приходить; борода до пояса, а розуму ні волоса) [НУФС, Т 1, с. 28]; *Alter schützt vor Torheit nicht* (волосся сивіє, а голова шаліє; сивина в бороду, а біс в ребро) [НУФС, Т 1, с. 28].

Пейоративна оцінка представлена також і в манері одягатися: *j-d. ist der reinste Kleiderständer* – хто-н. одягнув на себе весь свій гардероб [НУФС, Т 1, с. 384], або з іронією говорять: *sich auf jung herausputzen* – одягатися не за віком, молодитися [НУФС, Т 1, с. 323]; *das passt wie die Faust aufs Auge* (це сюди не пасує; це личить, як корові сідло) [НУФС, Т 1, с. 197]; *die Kleidung hängt wie der Löffel am Galgen* (одяг на кому-н. висить мішком) [НУФС, Т 1, с. 235].

Отже, пейоративний аспект семантики фразеологічних одиниць сучасної німецької мови реалізується за рахунок вираження негативної оцінки, яка представлена в структурі фразеологізмів експліцитно та імпліцитно. Перспективним є подальше вивчення взаємодії раціонального та емоційного аспектів в семантиці пейоративних оцінних фразеологічних одиниць та вивчення пейоративної оцінки в діахронічному аспекті.

Література:

1. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки : [моногр.] / Елена Михайловна Вольф. – [2-е изд., доп]. – М. : Едиториал УРСС, 2002. – 280 с.
2. Гамзюк М. В. Емотивність фразеологічної системи німецької мови (досвід дослідження в синхронії та діахронії): дис. ... доктора філол. наук : 10.02.04 / Гамзюк Микола Васильович. – К., 2001. – 420 с.
3. Олійник С. В. Особливості репрезентації україномовної картини світу оцінними фразеологічними субстантивами / С. В. Олійник // Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Філологія. – Маріуполь, 2013. – Вип. 8. – С. 139–146.
4. Петрович О. В. Меліоративний аспект семантики фразеологічних одиниць сучасної німецької мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / О. В. Петрович. – Х., 2010. – 19 с.
5. Селіванова О. Нариси з української фразеології (психологічний та етнокультурний аспекти) : [моногр.] / Олена Селіванова. – К.–Черкаси, 2004. – 276 с.
6. Телия В. Н. О различии рациональной и эмотивной (эмоциональной) оценки / Вероника Николаевна Телия // Функциональная семантика оценки, экспрессивность, модальность. In: *memoriam E. M. Volf* : [сб. статей / отв. ред. О. Н. Селиверстова, В. З. Демьянков]. – М. : Российск. акад. наук, ин-т языкознания, 1996. – С. 31–38.

Список довідкової літератури:

7. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / Ольга Сергеевна Ахманова. – [5-е изд.] – М. : ЛИБРОКОМ, 2010. – 576 с.
8. НУФС: Німецько-український фразеологічний словник : у 2-х т. / [уклад. В. І. Гаврись, О. П. Пророченко]. – К. : Радянська школа, 1981. – Т. I. А–К. – 416 с.
9. НУФС: Німецько-український фразеологічний словник : у 2-х т. / [уклад. В. І. Гаврись, О. П. Пророченко]. – К. : Радянська школа, 1981. – Т. II. L–Z. – 382 с.

УДК 811.11-112.2

Л. В. Олійник,

Національний технічний університет України «КПІ», м. Київ

СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ ЛЕКСИКИ КОМП'ЮТЕРНОГО СЛЕНГУ МОЛОДІ НІМЕЧЧИНИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

У статті досліджується специфіка перекладу лексичних одиниць комп'ютерного сленгу німецької молоді, детально аналізуються способи інтерпретації зазначеної лексики українською мовою, а саме застосування лексико-семантичних, граматичних та стилістичних трансформацій, а також можливість використання еквівалентного відповідника.

Ключові слова: комп'ютерний сленг, молодіжний сленг, переклад, трансформація, еквівалентний відповідник.

В статье исследуется специфика перевода лексических единиц компьютерного сленга немецкой молодежи, детально анализируются способы интерпретации отмеченной лексики украинским языком, а именно применение лек-

сико-семантических, грамматических и стилистических трансформаций, а также возможность подбора и использования слова-эквивалента в языке перевода.

Ключевые слова: компьютерный сленг, молодежный сленг, перевод, трансформация, слово-эквивалент.

The article deals with the problem of translating of the German computer slang words of youth into Ukrainian and with the detailed analysis of translation strategies of this lexis, such as lexical-semantic, grammatical and stilistical transformations, and also analyses the possibility of using translation equivalents.

Key words: computer slang, slang of youth, translation, transformation, translation equivalent.

Мова як засіб спілкування має чітко виражений соціальний характер, тому економічні та соціальні перетворення у суспільстві супроводжуються змінами як у самій мові, так і в психологічному ставленні до мови, що виявляється у прагненні вивільнитися від загальноприйнятих норм. Формується нова свідомість – бути не такими як усі, що проявляється у найбільш схильній до впливу нових культурних течій – мові молоді. Еталонне мовне середовище формують комп'ютер та Інтернет як джерела популяризації молодіжного мовлення. Ця тенденція пояснюється порівняно молодим віком спеціалістів, зайнятих у сфері ІТ-технологій, для яких характерним є вживання професійного жаргону, а також популярністю комп'ютерів у молодіжному середовищі, схильному до вживання жаргонних висловів.

Феномен молодіжного сленгу Німеччини був об'єктом численних досліджень як німецьких (Я. Андроутзопоулос, Г. Еманн, П. Шлобінські, С. Аугенштайн, Х. Хенне, М. Хайнеманн, та ін.), так і українських германістів (О.С. Христенко, О.В. Поздняков, Т.С. Шавловська). Проте, комп'ютерне спілкування в німецькомовному середовищі як предмет перекладу українською мовою залишилось поза увагою лінгвістів. Тому **мета** нашого дослідження полягає у виявленні стратегій та підходів до перекладу такої лексики.

Сучасний молодіжний жаргон має типову стилістичну маркованість: знижено-грубувату, вульгарну, фамільярну, що забезпечує йому експресію в іронічно-жартівливому ключі [4, с.186]. Тому завдання перекладача не обмежується лише передачею семантичного оформлення такої лексики за допомогою, наприклад, описового перекладу. Тож з метою «оживлення» текстів, зокрема тих, які спрямовані на адресата, публіку, спостерігається тенденція до використання незвичайних, колоритних, образомістких слів. Настанова на емоційність та експресивність у словесному вираженні змушує звернутись до розмовної лексики, а саме сленгу, який найбільш повно відповідає зазначеним вимогам.

Висококваліфікований перекладач має намагатися зберегти план вираження, тобто стилістичну забарвленість молодіжного сленгу, з метою досягнення найбільш адекватного перекладу та виконання комунікативних цілей. Обов'язковою умовою адекватного перекладу є вміння правильно аналізувати лексику будову іншомовних слів, правильно визначити лексико-семантичні труднощі перекладу й конструювати одиниці у перекладі відповідно до норм мови і жанру перекладу. Для цього в межах даного дослідження було застосовано ряд перекладацьких трансформацій.

Застосування трансформацій як прийомів має бути мотивоване тим, що вони забезпечують у певному контексті більший ступінь еквівалентності, ніж будь-який із можливих регулярних відповідників. [3, с.12] Оскільки прямих українських відповідників німецьких комп'ютерних сленгізмів, зафіксованих лексикографічно, на сьогодні не виявлено, то застосування трансформацій має, безперечно, мотивоване підґрунтя.

Із 150 лексичних одиниць комп'ютерного сленгу молоді Німеччини, що були відібрані із словників німецького молодіжного сленгу, переклад 35 одиниць зібраної лексики було здійснено за допомогою еквівалентного відповідника активно вживаних сленгових одиниць україномовної молоді. Джерелами для ознайомлення з комп'ютерним сленгом України слугували наукові праці І.Щур, О.Христенко, словники українського молодіжного сленгу С.Пиркало, Т.Кондратюк. Але сленг є дуже динамічним і рухливим мовним пластом, тому у процесі укладання словників були вироблені такі формальні критерії для включення слова до реєстру:

– слово є емоційно та експресивно забарвленим і належить до розмовного мовлення;

– слово ідентифікується як властиве сленгу, тобто не є оказіональним, властивим індивідуальному мовленню, а поширене серед мовців (мінімальною кількістю інформантів є п'ять–сім чоловік, що належать до абсолютно різних комунікаційних груп). Щоб запобігти появі у словнику локально обмежених одиниць, слово перевірялось на територіальне поширення [2, с. 33].

В усіх інших випадках було застосовано ряд перекладацьких трансформацій.

Застосовані перекладацькі трансформації у своїй сукупності дозволили створити варіант перекладу німецьких комп'ютерних сленгізмів, який відповідає вимогам семантичної та експресивної еквівалентності та відображає комунікативну установку та мету лексичних одиниць вихідної мови. Значення семантичної та інших видів функціональної еквівалентності важко переоцінити. Без них акт перекладу просто не може відбуватись. Коло питань, які входять у сферу застосування перекладацьких трансформацій, дуже широке і не може бути повністю висвітленим у рамках даної роботи. Ми обмежимося лише деякими аспектами, пов'язаними з особливостями передачі лексичних одиниць німецького комп'ютерного сленгу українською мовою.

Серед прийомів, використаних для відтворення сленгізмів, слід перш за все зупинитись на лексико-семантичних трансформаціях, зокрема транскрипції, транслітерації та калькуванні.

Провідним способом в межах даного дослідження є транскрипція зі збереженням деяких елементів транслітерації. Оскільки фонетичні та графічні системи мов значно відрізняються одна від одної, передача форми слова мовою перекладу завжди трохи умовна і приблизна. Цей спосіб носить обмежений характер і може бути застосованим лише до тих мовних одиниць, які стійко укорінились в системі номінацій мови перекладу. Оскільки німецький та український комп'ютерний сленг більшою мірою походять від англійської термінології, то є доцільним констатувати, що одна і та ж предметна ситуація зображується у вихідній мові (німецькій) та мові перекладу (українській) на основі спільних, взаємопов'язаних ознак, тому застосування транскрипції є мотивованим. Українському підлітку, який пов'язаний зі сферою комп'ютерних технологій, буде зрозуміло про що йдеться мова, бо він сам кожного дня вживає такі сленгізми:

User – юзер, юсер, *Noob* – нуб (початківець), *Screenager* – скрінейджер (тінейджер, який більшу частину вільного часу проводить за комп'ютером), *Klick* – клік; *Demo* – дема, демка, *Favicon* – фавікон, *Hotkey* – хоткей.

Продуктивними також були транскрипції і транслітерації з використанням аналогічної за значенням вихідної одиниці англійської мови, що пов'язано з існуванням аналогічного до німецького поняття серед україномовної молоді, однак там воно сприймається по-іншому або ж не використовується так часто, як серед німецькомовної молоді: *Offliner* – (від англ. lame – ламер, слабак) ламер, ламо; *Knowbie* – (від англ. nerd) нерд (всезнайка).

В межах нашого дослідження широко представленими були кальки з англійської мови як в німецькому, так і в українському комп'ютерному слензі: *Augmented Reality – Erweiterte Realität* – розширена реальність; *Wallpaper* – шпалери; *Hotkey* – гаряча кнопка; *Homepage* – домашня сторінка.

З метою ознайомлення з метафоричністю автентичних німецьких найменувань було застосовано українські кальки: *Blechotto* – сталевий Іван (комп'ютер); *Speicherstift* – олівець для зберігання даних (USB флеш-накопичувач); *Saugen* – качати.

Слід також відзначити поодинокі випадки усічення слова та явища фонетичної мімікрії в українському варіанті перекладу, що підтверджує положення про більшу експресивність та знижене емоційне забарвлення українського комп'ютерного сленгу: *Addy* – (від англ. system administrator) сисадмін; *App* – (від англ. programm) прога; *Homepage* – хом'як, хомепага.

Інші типи лексичних трансформацій, що були застосовані у цьому дослідженні в процесі перекладу українською, включають наступні перекладацькі прийоми: додавання, опущення і генералізацію. Використання цих трансформацій пояснюється тим, що хоч предметна ситуація, яку описує сленгізм, відома у вихідній мові та в мові оригіналу, однак мовні традиції українського комп'ютерного сленгу дещо відрізняються від німецького: *Surfer* – веб-серфер (додавання); *Admina* – сисадмінша (додавання); *Hightechguru* – гуру (опущення); *Foren und Chatten* – чати (опущення); *Refresh Button* – команда «Обновити» (англ. button – кнопка) – генералізація.

Для передачі лексичних одиниць німецького комп'ютерного сленгу українською мовою у даному дослідженні, окрім лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, були застосовані також деякі граматичні та стилістичні трансформації.

У межах нашого дослідження було застосовано ряд граматичних заміни частин мови, що зумовлено відмінністю між граматичними категоріями української та англійської мови, оскільки перейнятий німецькою молоддю сленгізм зберіг початкову англійську форму: *Bugfixing* – фіксити баги (знаходити та виправляти помилки в програмному коді). В англійському варіанті слово має вигляд герундію, який не властивий системі української мови, тому довелося замінити неіснуючу категорію інфінітивом.

Оскільки в нашому дослідженні переклад відбувався не на рівні тексту, а на рівні лексичних одиниць, то поєднання лексико-семантичних та граматичних трансформацій визначає комплексний характер застосованих прийомів компенсації. Так, «*Speicher ausgepowert haben*» дослівно перекладається приблизно як «довести носій даних/ накопичувач інформації / пам'ять/ запам'ятовуючий пристрій до виснаження/ перевантаження», тобто характеризує у метафоричному вживанні людину, яка стомилась, виснажилась. Поняття комп'ютерної лексики переносяться на людину, тобто їй надають певних характеристик та описують властиві їй функції. У наведеному прикладі мозок людини порівнюється з носієм даних/ накопичувачем інформації/ пам'яттю/ запам'ятовуючим пристроєм комп'ютера. Тому з метою збереження вихідної ознаки та стилістичної маркованості комп'ютерного сленгу було запропоновано переклад «зачахнути, потухати», оскільки україномовна молодь застосовує такі слова і до комп'ютера, який має системні збої внаслідок перевантаження.

До трансформацій комплексного характеру належить також описовий переклад, широко представлений в межах цього дослідження. Опис значення вихідної одиниці застосовується в умовах відсутності регулярного словникового відповідника, або при неможливості формального вираження певних семантичних компонентів у мові перекладу [1, с. 113].

Відомо, що німецькомовний та україномовний комп'ютерний сленг широко застосовують англійську термінологію як основу для створення нових сленгізмів та більшість предметних ситуацій у рівній мірі знайомі обома культурам, однак неоднаковий темп розвитку комп'ютерних технологій з одного боку та розширена система понять професійної термінології німецької мови, яка невідома або просто поки що не набула найменувань серед української молоді з іншого призводить до того, що в українській мові відсутній еквівалентний відповідник на будь-якому рівні та доводиться звертатись до описового перекладу. Наприклад: *Computercrack*, *Wirehead* – комп'ютерний фанат; *Dashboard* – панель інструментів; *Splitscreen* – режим монітора для багатьох гравців; *Usability* – зручність у використанні.

Отже, для відтворення семантики оригіналу на одному з рівнів еквівалентності було виявлено близькі за змістом українські лексичні одиниці комп'ютерного сленгу на основі аналізу українських лексикографічних джерел молодіжного сленгу та повідомлень україномовних користувачів у форумах та чатах. Для інтерпретації лексико-стилістичного рівня відібраних лексичних одиниць українською мовою застосовуються лексико-семантичні, граматичні та комплексні трансформації. Серед лексико-семантичних трансформацій найбільш продуктивними були транскрипції, транслітерації та кальки, які застосовувались до тих мовних одиниць, які укоренились в системі номінацій мови перекладу та описують однакову предметну ситуацію як у німецькій, так і в українській мовах, оскільки мають спільне джерело походження – англійську комп'ютерну термінологію. Для передачі лексичних одиниць, спосіб вираження яких не буде сприйнятий в мові перекладу внаслідок відсутності граматичних категорій, властивих вихідній мові, або ж через відсутність описуваної сленгізмом предметної ситуації, було застосовано граматичні заміни, прийоми компенсації та описовий переклад.

Подальші дослідження розглянутого питання автор вбачає у ширшому зборі фактичного матеріалу, систематизації лексичних одиниць комп'ютерного сленгу молоді Німеччини та виробленні стратегій і тактик перекладу цього явища.

Список використаних джерел

1. Казакова Т. А. Практические основы перевода: English to Russian / Т. А. Казакова. Учебное пособие. – СПб. : Союз, 2002. – 296 с.
2. Кондратюк Т. М. Словник сучасного українського сленгу / Упор. Т. М. Кондратюк. – Х. : Фоліо, 2006. – 350 с.
3. Левицкая Т. Почему нужны грамматические трансформации при переводе? / Т. Левицкая, А. Фитерман // Тетради переводчика. – Н., 1971. – Вып. 8. – С. 12–22.
4. Пиркало С. В. Етимологічна і словотворча маркованість сучасного українського молодіжного сленгу / С. В. Пиркало // Проблеми зіставної семантики. Збірник наукових статей. Випуск 5. – К. : КДЛУ, 2001. – С. 184–189.
5. Щур І. І. Український комп'ютерний сленг: формування і функціонування: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 / І. І. Щур. – Київ, 2006. – 20 с.